

Vooral doorgaan!

*Eindrapport project Oud en Samen Veilig
Amsterdam Oud-West*

Vooral

doorgaan!

Eindrapport project Oud en Samen Veilig Amsterdam Oud-West

Amsterdam, januari 1998

A.G. van Dijk
H.J. Korthals Altes

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Vallen en opstaan	5
Oogsten	8
Effecten	15
Overdracht van activiteiten en afsluiting	17
Conclusies en aanbevelingen	21

1 Inleiding

Ontstaan

In Stadsdeel Oud-West wordt sinds het eind van de jaren tachtig aandacht besteed aan slachtofferschap van criminaliteit en onveiligheidsgevoelens van ouderen. Tijdens het spreekuur van de Wijkpost voor Ouderen kwamen er steeds meer klachten naar voren over de veiligheid in het stadsdeel.

Voor de Wijkpost was dit destijds aanleiding om samen met de politie het stadsdeel en het Dirk van Nimwegen-Centrum iets aan deze problematiek te gaan doen. Zo werd het project 'Veiligheid Thuis en Op Straat' geboren. De positieve resultaten van dit project bleven niet onopgemerkt en eind 1994 werden door het ministerie van Justitie en de Stichting Experimenten Volkshuisvesting en de gemeente Amsterdam gelden ter beschikking gesteld om de activiteiten te continueren en uit te breiden. Met deze gelden werd het onder meer mogelijk om voor 20 uur in de week een projectcoördinator aan te stellen en begeleidend onderzoek uit te voeren. Dankzij aanvullende financiering van het Stadsdeel Oud-West werd het aantal uren van de projectcoördinator al snel opgetrokken naar 24 uur in de week. Aangezien netwerkvorming van ouderen en organisaties voor ouderen in de nieuwe opzet als motto was gekozen, werd het project omgedoopt tot 'Oud en Samen Veilig'. Bovendien lag de afkorting OSV goed in het gehoor.

Doelstellingen

Voorafgaand aan de besluitvorming over subsidiëring van het project werd zomer 1994 een enquête onder ouderen (rapportage onveiligheid en slachtofferschap bij ouderen in Oud West, Van Dijk, Van Soomeren en Partners, Amsterdam 1994) in het stadsdeel gehouden.

Uit deze enquête kwam onder meer naar voren dat inbraak en overlast veroorzaakt door drugsgebruik, handel en diefstal van portemonnees, de belangrijkste inbreuk vormen op de veiligheid van ouderen. De bekendheid met de folder voor het 'oude' project 'Veilig Thuis en Op Straat' bleek redelijk te zijn: een derde van de ouderen was hiervan op de hoogte. Nog belangrijker was het gegeven dat iets meer dan de helft (verder) geïnformeerd wilde worden over maatregelen ter vergroting van de veiligheid.

Ook is de groep 'ouderen in de war' nader in beeld gebracht: er zouden zo'n 500 ouderen met psychogeriatrische problemen kampen. Het risico dat zij lopen om slachtoffer te worden van bepaalde vormen van criminaliteit werd door deskundigen als extra hoog bestempeld.

Mede op grond van de uitkomsten van het onderzoek werd voor het project Oud en Samen Veilig de volgende doelstelling geformuleerd:

In het stadsdeel Oud-West te stimuleren dat veiligheidsnetwerken van en voor ouderen ontstaan.

Deze netwerken moeten de feitelijke veiligheid en subjectieve veiligheidsgevoelens van ouderen in Oud-West vergroten.

Voorts zijn de volgende subdoelen geformuleerd:

- meer bekendheid aan ouderen geven over de bestaande zorg- en veiligheidsdiensten die in het stadsdeel bestaan;
- het voorkomen en doorbreken van sociaal isolement van ouderen en hen stimuleren tot het ondernemen van activiteiten, alleen of samen met anderen;
- het vroegtijdig signaleren van 'ouderen die in de war zijn';
- het stimuleren van nauwe samenwerking tussen hulpverleners en oudere vrijwilligers;
- aandacht voor goede voorlichting zowel naar ouderen toe als naar de professionele werkers op het gebied van preventie.

Looptijd

Oorspronkelijk was voor het project een looptijd van twee jaar gepland: van begin 1995 tot en met begin 1997. Najaar 1996 werd echter duidelijk dat het nuttig zou zijn om de looptijd van het project met een jaar te verlengen. In dat derde jaar konden de activiteiten die hoofdzakelijk in 1996 waren ontwikkeld worden ondergebracht bij reguliere organisaties. Begin 1997 werd besloten het project tot 1 februari 1998 te verlengen. De financiering van dit extra jaar was afkomstig van het stadsdeel Oud-West en de gemeente Amsterdam.

Organisatie

De coördinator van het project (in dienst van de Stichting Welzijn Oud-West) kreeg tot taak om maatregelen te nemen gericht op de vergroting van de veiligheid. Enkele maatregelen kon zij zelf in gang zetten, maar de meeste maatregelen moesten door of in samenwerking met andere organisaties worden genomen. Daarom is een projectgroep opgericht met daarin de belangrijkste uitvoerende projectpartners: de Ouderen Adviesraad, RIAGG - afdeling Preventie, het wijkopbouworgaan (WOOW), het wijkteam van de politie, buurtbewoners en het stadsdeel Oud-West. In de loop van het project zijn er enkele personele wisselingen geweest, met name van de kant van het wijkteam. De vertegenwoordiger van het stadsdeel heeft vanwege verandering van functie deelname aan de projectgroep beëindigd en is niet vervangen. De projectgroep is sinds de start van het project tot en met eind 1997 35 keer bij elkaar gekomen. Over het algemeen zijn de vergaderingen van de projectgroep ook bijgewoond door een medewerker van het onderzoeksbureau. Naast de projectgroep is een begeleidingscommissie ingesteld, waarin naast de Stichting Welzijn Oud-West, de politie (coördinator van het regionale project Senioren en Veiligheid) de Ouderen Adviesraad en de financiers van het project zitting hebben. Deze commissie had tot taak de grote lijn van het project te bewaken en het begeleidend onderzoek kritisch te volgen. De commissie is 9 keer bijeen geweest.

Leeswijzer

In deze laatste publicatie over het project wordt op grond van alle eerdere onderzoeksrapportages (zie voor de titels het overzicht achterin deze rapportage) en de notitie van de projectcoördinator over overdracht van activiteiten van het project OSV een overzicht gegeven van de belangrijkste activiteiten, lessen en resultaten van Oud en Samen Veilig.

Hoofdstuk 2 gaat in op het eerste jaar van het project, dat vooral in het teken heeft gestaan van het scheppen van voorwaarden om tot uitvoering van activiteiten te komen. In de daarop volgende jaren kon worden geogst; de activiteiten die vanaf eind '95 tot en met eind '97 zijn uitgevoerd worden in hoofdstuk 3 beschreven. De effecten van deze activiteiten komen in hoofdstuk 4 aan de orde. Uit deze beschrijving van effecten blijkt dat het project de moeite waard is.

De activiteiten worden dan ook ondergebracht in het reguliere beleid van betrokken organisaties.

De wijze waarop dit vorm wordt gegeven wordt in hoofdstuk 5 beschreven. Tot besluit volgen de conclusies en aanbevelingen, die bedoeld zijn voor organisaties die elders de veiligheid van ouderen willen vergroten.

2 Vallen en opstaan

In het eerste projectjaar moesten een aantal hobbels worden genomen om het project goed op de rails te krijgen: een fenomeen dat zich heel vaak voordoet als een nieuwe projectorganisatie een aantal nieuwe maatregelen van de grond moet krijgen. In de eerste plaats ontbrak het de coördinator aan de juiste materiële voorwaarden. Er was alleen geld geregeld voor de coördinatie en onderzoek, voor uitvoering van activiteiten moesten andere organisaties worden aangesproken. Via veel onderhandelen wist de coördinator in de loop van het jaar ruim f 58.000,- aan fondsen te werven voor de uitvoering van voorlichtingsactiviteiten en inbraakpreventieve maatregelen. Tevens kon van dit geld het aantal uren voor de coördinatie worden opgeschroefd van 20 naar 24. Bovendien kreeg de coördinator vanaf de zomer ondersteuning voor één dag in de week van een stagiaire. Ook de huisvesting van de coördinator was in eerste instantie verre van ideaal. De locatie wierp een te hoge drempel op voor ouderen; moeilijk bereikbaar en onvoldoende herkenbaar en zichtbaar. Eind november kon een ruimte worden betrokken die wel centraal in het stadsdeel is gelegen, die betere mogelijkheden biedt om ouderen te ontvangen en vlakbij andere voorzieningen voor ouderen ligt.

In de tweede plaats bestond er onduidelijkheid over de invulling van de functie van coördinator en de afgrenzing van haar taken ten opzichte van de taken van andere professionals die werkzaam zijn in de ouderenzorg. De oplossing van dit probleem vergde tijd en tact. Een aanzienlijke verbetering werd gerealiseerd toen de coördinator ging deelnemen aan de teamvergaderingen van de wijkpost voor ouderen.

In de derde plaats bleek het niet eenvoudig te zijn om de netwerkvorming van ouderen rond het thema veiligheid op gang te krijgen. Het kostte de nodige tijd om instellingen bereid te vinden hier een bijdrage aan te leveren. Bovendien was het zoeken naar goede methodes om ouderen te bereiken en aan activiteiten van het project te laten deelnemen.

Hieronder worden de activiteiten beschreven die van de grond zijn gekomen nadat medio 1995 een eerste overleg met instellingen heeft plaatsgevonden.

Informatiestand

In juli 1995 is in het stadsdeel een informatie-stand over het project op de Ten Katemarkt (een centraal gelegen dagelijkse markt) ingericht, die door veel bewoners is bezocht. Tijdens die dag is ouderen die de stand bezochten een enquête afgenomen. Hieruit bleek dat het thema 'onveiligheidsgevoelens op straat' door deze ouderen het belangrijkste werd gevonden.

Thema-ochtend

De thema-ochtend 'onveiligheidsgevoelens op straat' had met name tot doel meer duidelijkheid te krijgen over de gevolgen die angstgevoelens hebben voor het individu en voor de mogelijke oplossingen. Ofschoon er voor deelname aan de ochtend veel publiciteit is gezocht in de vorm van aankondigingen in de Oud-West krant en stadsbladen en alle ouderen zijn benaderd die zich tijdens de informatiemarkt hadden opgegeven, was de opkomst niet groot. Aan de bijeenkomst over dit onderwerp hebben vier ouderen deelgenomen. Hieraan werd de conclusie verbonden dat publiciteit alleen niet voldoende is om ouderen te mobiliseren; vanuit het project zal direct contact met ouderen gelegd dienen te worden.

Weerbaarheidstraining

Eind september is in de vorm van een 'open les' gestart met een weerbaarheidstraining voor ouderen die in totaal uit tien lessen bestond. De eerste acht lessen zijn verzorgd door een daarvoor ingehuurd trainster en de laatste twee lessen zijn verzorgd door een preventiemedewerkster van het Riagg.

In het eerste deel van de cursus lag het accent op de verbetering van de fysieke weerbaarheid van ouderen, in het laatste deel op de psycho-sociale weerbaarheid. In de cursus worden ouderen er op gewezen in bepaalde (mogelijke onveilige) situaties assertiever te reageren en alerter te zijn waardoor ze ook hun gevoelens van onveiligheid op straat kunnen verminderen.

Onder de 10 deelnemers is zowel voor en na afloop van de cursus een korte vragenlijst afgenomen. Hieruit kan worden afgeleid dat zij de cursus redelijk positief beoordelen. Zij stellen in de toekomst vaker rekening te zullen houden met veiligheidsaspecten (bijvoorbeeld minder snel de voordeur open maken bij onbekend bezoek). Vijf ouderen zijn zich veiliger op straat gaan voelen.

In het kader van mogelijke netwerkvorming heeft de cursus niet het gewenste resultaat; de meeste deelnemers geven aan geen personen ontmoet te hebben waarmee men vervolgvacaties zou kunnen/willen ondernemen.

Telefoencirkel

In Oud-West bestaat reeds een aantal jaren een telefoencirkel waar een klein aantal ouderen aan deelneemt. Deze ouderen bellen elkaar elke ochtend op om te checken of alles in orde is. In het kader van het project is getracht een telefoencirkel te starten die ook een meer sociale functie zou hebben.

Op initiatief van een oudere buurtbewoonster is aan circa 20 oudere buurtbewoners een brief gestuurd om hen uit te nodigen voor een nadere bespreking. Uiteindelijk is gebleken dat er in de Da Costabuurt geen of nauwelijks belangstelling is bij ouderen voor dit initiatief. Dit geldt ook voor andere buurten in Oud-West.

Thema-bijeenkomsten over veiligheid

Er zijn twee bijeenkomsten voor ouderen georganiseerd waarbij het thema veiligheid centraal stond. Op deze bijeenkomsten hebben twee ouderen uit het stadsdeel een lezing gehouden. Ter voorbereiding hebben deze ouderen de door de KBO ontwikkelde cursus "Dat zal mij niet gebeuren" gevolgd. Deze cursus is door de politie georganiseerd en heeft tot doel de deelnemers een beeld te geven hoe zij een voordracht kunnen houden over het thema ouderen en veiligheid.

De bijeenkomsten zijn gehouden bij het Leger des Heils en stichting Wijzer. Uit de bijeenkomsten kwam naar voren dat het thema 'veiligheid' soms een te beperkte invalshoek biedt om de boodschap goed te laten overkomen, c.q. om interesse te wekken. Bij een dergelijke presentatie kan beter voor een bredere invalshoek worden gekozen waarbij veiligheid één van de items is.

Lessen

Uit het verloop van het eerste projectjaar zijn de volgende lessen getrokken:

- Zorg dat de materiële voorwaarden huisvesting en geld voor uitvoering van activiteiten voor een project bij de start goed geregeld zijn.
- Het realiseren van goede samenwerkingsrelaties kost tijd en tact. Zorg voor goede begeleiding van de coördinator bij dit proces.
- Publiciteit is niet voldoende om ouderen te mobiliseren, directe persoonlijke contacten met ouderen zijn hiervoor nodig.
- Het thema veiligheid biedt soms een te beperkte invalshoek om interesse van ouderen te wekken.

3 Oogsten

Vanaf eind 1995 gaat de uitvoering van activiteiten beter verlopen. Er is inmiddels een goede basis gelegd voor samenwerking tussen verschillende organisaties, hetgeen ook blijkt uit interviews die in het kader van het begeleidende onderzoek voorjaar 1996 zijn gehouden met medewerkers van de organisaties waarmee het project samenwerkt. De belangrijkste conclusies luiden als volgt.

- Het project heeft duidelijk meerwaarde ten opzichte van het bestaande aanbod. Ouderen vormen in de beeldvorming van velen een kwetsbare groep, waarvoor het onderwerp veiligheid steeds hoog op de agenda van beleidmakers en uitvoerende instanties zou moeten staan. Alleen het bestaan van een project (zoals) OSV kan dat garanderen. Een andere meerwaarde ligt op organisatorisch vlak: "Er is nu dankzij het project een projectgroep, daardoor komt er meer structuur en samenwerking tot stand. Daarin kun je van elkaar leren en profiteren".
- Vrijwel alle geïnterviewden waarden de brede opzet van het project. Dat de coördinator haar aandacht door de veelheid van onderdelen sterk moet 'verdunnen' en er 'dus' maar mondjesmaat voortgang geboekt kan worden, neemt men voor lief; sterker nog: men blijkt dit in te calculeren. Men 'gaat' voor het schot hagel in plaats van de gerichte kogel. De breedheid van het project moet blijven, vinden de geïnterviewden. Men ziet als groot voordeel daarvan onder meer dat daardoor vele instanties en personen 'gedwongen' worden bij het onderwerp veiligheid van ouderen betrokken te raken en dat het project een sterkere naambekendheid zal verwerven ("Ouderen kunnen nu op vele manieren tegen het project aan lopen").
- De samenwerking tussen het project OSV en organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn, wordt over en weer als goed en plezierig ervaren. Een uitzondering hierop vormt de samenwerking met het wijkteam van de politie. Onder meer door de snelle personeelwisselingen binnen het wijkteam is het voor de coördinator lastig een goede samenwerkingsrelatie met het wijkteam op te bouwen.

Die zo gewaardeerde breedheid komt tot uitdrukking in de navolgende beschrijving van activiteiten die vanaf begin 1996 zijn uitgevoerd.

Publiciteit/Voorlichting

- Er is een brochure ontwikkeld, waarin informatie is opgenomen over de diverse instellingen in Oud-West die voor ouderen relevant kunnen zijn. De projectcoördinator heeft dit in eerste instantie samen met de preventiemedewerker van het stadsdeel en later met een externe deskundige nader uitgewerkt. Er zijn ruim 4.000 exemplaren gedrukt en bij alle ouderen in Oud-West thuis bezorgd en onder-relevante instellingen verspreid. Voorts zijn folders over specifieke activiteiten gemaakt.
- Eind februari 1996 zijn twee themabijeenkomsten voor de ouderenclubs van ANBO en KBO en andere belangstellenden georganiseerd. Voor de organisatie heeft de coördinator samengewerkt met het buurthuis de Vierhoek, de servicepunten voor ouderen, buurtconciërges, de politie, vrijwilligers en twee stagiaires van de Wijkpost voor Ouderen. Het thema 'ouderen en veiligheid' is gepresenteerd aan de hand van dia's en de videofilm 'Wat is Wijsheid' die in opdracht van de politie is vervaardigd. Bovendien hebben enkele deelnemende instellingen aangegeven in welke situaties ouderen een beroep op hen kunnen doen.
Op de eerste voorlichtingsbijeenkomst via de ANBO waren circa 50 oudere belangstellenden aanwezig. Ongeveer de helft van hen heeft aangegeven op de hoogte te willen blijven van de activiteiten van het OSV-project. Bij de tweede informatiebijeenkomst, in samenwerking met de KBO, waren 12 belangstellenden aanwezig.
- Er is met de Ouderen Adviesraad samengewerkt bij de organisatie van een OAR-themabijeenkomst over veiligheid ('Wel voorzichtig, maar geen paniek'). Op deze bijeenkomst in maart is onder andere een videofilm over het OSV-project gepresenteerd (die overigens ook op de televisie, bij SALTO, is vertoond). Deze videofilm is met subsidie van het Stadsdeel door de stichting Mandril gemaakt. Bij de bijeenkomst waren circa 80 ouderen en ouderenwerkers aanwezig.

- In 1997 zijn 3 thema-bijeenkomsten georganiseerd. Een over brandpreventie met als motto: "Eerst water, de rest komt later"; een inloopontmoetingsdag voor blinden en slechtzienden en ten slotte een over gezonde voeding, met als motto: "Kom ik met een broodje gezond de dag wel rond". Bij het organiseren van deze bijeenkomsten is met verschillende organisaties samengewerkt; onder meer met Gezondheidswijzer Dirk van Nimwegen Centrum, de Vierhoek en de Klinker en verschillende organisaties buiten het stadsdeel. De eerste en derde bijeenkomst werden bezocht door ongeveer 15 oudere buurtbewoners; de tweede bijeenkomst die voor alle Amsterdammers was bedoeld, is bezocht door ongeveer 40 ouderen.

- Verder hebben verschillende kranten aandacht aan het project besteed, waaronder de ECHO, het Amsterdams Stadsblad en Soulaas van de Stichting Slachtofferhulp. De Oud-West Krant heeft zelfs een speciale katern van zeven pagina's ter beschikking gesteld. Ook op radio en TV is aandacht aan dit onderwerp besteed, onder meer in het programma 'Een dagje oude' op AT5. Overigens blijkt informatie regelmatig van mond tot mond te worden uitgewisseld.
- Naar aanleiding van signalen van de politie is najaar '97 gericht voorlichting gegeven om ouderen te waarschuwen tegen insluiping door krantenbezorgers.

Buurtschouwen

Om mogelijk onveilige situaties op te sporen zijn, in samenwerking met het wijkopbouworgaan Oud-West, regelmatig buurtschouwen georganiseerd. Een buurtschouw betekent dat er door de buurt wordt gelopen, waarbij wordt gelet op onveilige situaties, zoals het ontbreken van goede straatverlichting, donkere portieken, uitstallingen van winkels en kramen, et cetera. Bij deze schouwen worden, naast relevante organisaties zoals het sociaal beheer team, het wijkopbouworgaan en het GEB, nadrukkelijk ook (oudere) buurtbewoners betrokken.

Door de projectcoördinator zijn er in het totaal drie buurtschouwen georganiseerd, waarvan de laatste plaats vond op het WG-terrein/Helmerbuurt. In het kader van het BEL-project heeft nog een buurtschouw in de Cremerbuurt plaats gehad. Aan alle buurtschouwen is door groepjes ouderen deelgenomen.

Uitnodiging van de ouderen gebeurde meestal persoonlijk door de coördinator van het OSV-project. Zij kent veel ouderen en nodigt ouderen, waarvan zij denkt dat ze het vol kunnen houden en er waarschijnlijk zin in hebben, uit om aan de schouwen mee te doen. Deze persoonlijke benadering heeft ook het voordeel dat het tijdstip waarop de buurtschouwen plaats vinden ('s avonds) voor ouderen niet belemmerend heeft gewerkt.

Belangrijke aandachtspunten tijdens het schouwen zijn dat:

- het tempo wordt aangepast op dat van de oudere buurtbewoners;
- rekening wordt gehouden met verschillende wensen: zo stellen rolstoelgebruikers andere eisen aan de inrichting van de openbare ruimte dan slechtienden.

Knelpunten waar men in het algemeen tijdens de verschillende schouwen tegen aan liep, zijn:

- ongelijkmatige stoepen;
- veel vuil op straat;
- slechte verlichting;
- uitstallingen op de stoep;
- fietsers op de stoep.

De eenvoudige knelpunten worden op korte termijn opgelost; bepaalde problemen, zoals fietsers op de stoep, zijn hardnekkiger.

Cursus zelfverdediging

De cursus heeft tot doel ouderen trucjes te leren, waarmee ze een eventuele tegenstander te vlug af kunnen zijn of verrassen. Hierdoor voelen ouderen zich op straat weerbaarder en zelfverzekerder, wat de kans op een overval weer verkleint (kwetsbaar ogende mensen lopen een grotere kans om door straatrovers als doelwit te worden uitgekozen). De cursus omvatte 10 bijeenkomsten van anderhalf uur en werd begeleid door een docent van de Stichting Amsterdams Kruiswerk. Uiteindelijk hebben zich 12 personen voor de cursus aangemeld. De cursus startte op 24 september 1996 in buurthuis De Vierhoek. De kosten hiervoor bedroegen, dankzij een subsidie uit het buurtveiligheidsplan, slechts f 25,-. Gedurende de cursus zijn een aantal deelnemers afgevallen, maar ongeveer tweederde van de deelnemers heeft de cursus afgemaakt. In 1997 is het niet gelukt nogmaals een cursus zelfverdediging te organiseren. Naar alle waarschijnlijkheid doet zich hier een zelfde mechanisme voor als bij het organiseren van thema-bijeenkomsten is geconstateerd: een te specifieke gerichtheid op het thema veiligheid is voor veel ouderen niet aantrekkelijk.

Cursus opkomen voor jezelf

In samenwerking met de Afdeling Preventie van het Riagg is een cursus 'opkomen voor jezelf' ontwikkeld. Deze cursus bestaat uit drie bijeenkomsten en heeft als doel ouderen bewust te laten worden van hun angsten, waardoor zij adequaat gedrag kunnen bepalen. De cursus trok aanvankelijk weinig belangstelling; er waren slechts 3 aanmeldingen. Omdat zich bij stadsdeel De Baarsjes ook 5 mensen hadden opgegeven, is besloten de cursus voor beide stadsdelen gezamenlijk te organiseren. Deze vond plaats in oktober 1996. De eerste bijeenkomst is bezocht door 12 mensen, de tweede en derde door respectievelijk 8 en 6 mensen. De redenen voor het afvallen van deelnemers werd vooral veroorzaakt door verschillen in motivatie en verwachtingen binnen de groep deelnemers. Toch was de 'harde kern' zeer te spreken over de cursus. Dit heeft het Riagg gestimuleerd om de cursus verder te ontwikkelen en opnieuw, maar dan in de hele regio Centrum/Oud-West, cursisten te werven. Het geven van presentaties van de cursus op bijeenkomsten blijkt hiertoe een succesvolle methode. Op deze manier kan ook meer aandacht worden besteed aan de inhoud van de cursus en de verwachtingen van de deelnemers. Dit heeft inmiddels geresulteerd in een paar concrete afspraken omtrent vervolgcursussen, overigens in andere stadsdelen dan in Oud West.

Ouderen Samen Actief

Ouderen Samen Actief (OSA) is tot stand gekomen op initiatief van het project OSV en heeft tot doel om ouderen met dezelfde belangstelling met elkaar in contact te brengen, zodat zij activiteiten samen kunnen ondernemen. Het project heeft een vaste vrijwilliger, die iedere dinsdagochtend aanwezig is. Hij verwerkt mutaties in het ledenbestand en ondersteunt de productie van het activiteitenkrantje.

Voorjaar 1997 waren er 25 betalende leden. OSA heeft al verschillende activiteiten georganiseerd, waaronder een kerstbijeenkomst, een lentebijeenkomst, uitstapjes naar de Hortus Botanicus, het Amsterdamse Bos en diverse wandelingen. In deze activiteiten wordt waar mogelijk ook aandacht besteed aan het thema veiligheid. Alle activiteiten worden relatief druk bezocht, veelal ook door niet-leden. Ouderen waarderen de georganiseerde activiteiten zeer.

Het zelf nemen van initiatief tot activiteit, waarvoor dit project met name bedoeld was, laat echter te wensen over. Ouderen wachten veelal af wat OSA organiseert.

Het is dan ook onzeker of deze activiteit kan worden voortgezet na beëindiging van het project; actieve inbreng van ouderen bij de organisatie van activiteiten is een noodzakelijke voorwaarde.

Techno-preventie individuele woningen

In het kader van het OSV-project is voor alle ouderen in Oud-West een lampen- en strippenproject opgezet. Deze activiteit is mogelijk dankzij financiële bijdragen van het Stadsdeel en het Cnoop Koopmansfonds.

Aanvankelijk was er weinig belangstelling voor het lampenproject, maar eind 1997 zijn 56 lampen geïnstalleerd. De aanvraag naar strippen is groter, er zijn nu ongeveer 85 strippen geïnstalleerd. In de loop van

het project gaven de buurtconciërges die de lampen en strippen moeten plaatsen aan, dat zij de hoeveelheid werk niet meer aan konden. Inmiddels is er een subsidie gekomen om de technische dienst van de buurtconciërges voor dit werk in te kunnen schakelen, teneinde de druk op de buurtconciërges te verlagen. Het lampen/strippenproject wordt doorlopend onder de aandacht gebracht, zowel in kranten als via folders. De reacties op de lampen zijn zeer positief: ouderen zeggen zich hierdoor veiliger te voelen.

In een wooncomplex van het gemeentelijk Woningbedrijf aan de Van Lennepkade/Bilderdijkkade, waar bewoners veel klachten hebben over onveiligheid en overlast, is een bewonerscommissie actief geworden. Het project OSV heeft hierin als "startmotor" gefungeerd. Er is in eerste instantie een bijeenkomst belegd, die door 11 buurtbewoners bezocht werd (waaronder 6 ouderen). Deze bijeenkomst heeft geleid tot de oprichting van een bewonerscommissie van circa 6 personen, die samen met de woningbeheerder aan oplossingen gaat werken. Deze bewonerscommissie wordt ondersteund door het WOOW.

Deskundigheidsbevordering en netwerkvorming bij professionals

In oktober 1996 is door de coördinator van het OSV-project in samenwerking met de politie een workshop over veiligheid voor professionals georganiseerd. Uitgenodigd zijn alle instanties die beroepshalve of als vrijwilliger te maken hebben met ouderen. Uiteindelijk waren er ongeveer 40 deelnemers. De onderdelen van het programma waren: inleidingen door enkele veiligheidsdeskundigen, een demonstratie zelfverdediging, workshops in kleine groepjes rond een concrete (uit het leven van ouderen gegrepen) casus, een plenaire afsluiting en een borrel.

Voor de workshop is onder meer een map met relevant foldermateriaal samengesteld. De workshop was een groot succes, het programma was wervelend en de informatiemap bijzonder nuttig. De workshop heeft geleid tot een netwerk van professionals die graag op de hoogte wil blijven en weer bij elkaar wil komen om andere onderwerpen te bespreken, zoals mogelijke maatregelen voor de doelgroep *verwarde ouderen*. Bovendien wordt naar een verbreding van de groep professionals gezocht door een volgende keer ook andere instanties die met ouderen te maken hebben erbij te betrekken.

Voort is in mei 1997 een bijeenkomst georganiseerd voor politiefunctionarissen van het wijkteam, die regelmatig met ouderen te maken hebben. De mate waarin leden van het wijkteam op de hoogte zijn van activiteiten die in het kader van het OSV-project worden uitgevoerd, is echter nog beperkt. Met het oog hierop is het wenselijk dat de interne communicatie binnen het wijkteam over ouderen en veiligheid wordt verbeterd.

Ouderen in de war

Mede op initiatief van OSV is in mei 1996 een werkgroep opgericht, welke tot doel heeft een profiel van verwarde ouderen op te stellen en een plan van aanpak te formuleren voor de opvang van deze groep. In de werkgroep komt onder meer de samenwerking tussen instanties die een aanbod hebben voor de doelgroep ouderen in de war en het Meldpunt Signaal (ondergebracht bij de Wijkpost voor ouderen en de servicepunten) aan de orde. Bij het Meldpunt Signaal zijn het afgelopen jaar 60 ouderen in de war aangemeld. De aanmeldingen zijn afkomstig van verschillende organisaties in het stadsdeel en buurtbewoners. Vanuit het Meldpunt worden verwarde ouderen indien nodig in het Breed Zorgoverleg besproken. Hierin hebben de volgende instanties zitting: sector ouderenwerk, sociale raadslieden, algemeen maatschappelijk werk, riagg centrum/oud-west, Stichting Amsterdam Thuiszorg, burenhulp en de verzorgingshuizen. Het Breed Zorgoverleg komt momenteel eens per zes weken bij elkaar. De politie, die ook vaak met verwarde ouderen wordt geconfronteerd, wil de opvang en doorverwijzing beter aanpakken. Daartoe diende onder meer de speciale bijeenkomst, die onder het kopje 'deskundigheidsbevordering en netwerkvorming voor professionals' al aan de orde was. Dit heeft geleid tot meer meldingen van verwarde ouderen door de politie.

Verkeersveiligheid

Dit onderwerp is lang blijven liggen, maar dankzij een stedelijke bijeenkomst in de Mozes en Aäronkerk afgelopen maart toch weer op de agenda van de projectgroep geplaatst. Besloten is om als experiment twee keer per week (dinsdag- en donderdagochtend) een meldpunt 'verkeersonveilige situaties' in te stellen voor een periode van twee maanden (oktober en november 1997).

Er zijn ongeveer 10 meldingen binnengekomen, die onder meer betrekking hebben op kruispunten waar het oversteken gevaarlijk is. Deze meldingen zijn doorgegeven aan de politie.

Naar alle waarschijnlijkheid zal de Ouderenadviesraad na afloop van het OSV-project de veiligheid van ouderen in het verkeer onder de aandacht blijven brengen bij de politie.

Betrokkenheid projectcoördinator bij activiteiten van andere organisaties

Naarmate de bekendheid van het project OSV groeide, kreeg de projectcoördinator ook meer verzoeken haar deskundigheid in te brengen bij activiteiten van andere organisaties.

Zo heeft zij vanaf '97 deelgenomen aan een werkgroep van het stadsdeel, dat zich bezighoudt met problemen die minder validen en slechtzienden op straat ondervinden; bijvoorbeeld het ontbreken van tikkers bij bepaalde kruispunten. Deze werkgroep komt eens per half jaar bijeen.

Daarnaast is de coördinator betrokken bij blokbeveiliging, dat door middel van het BEL-project wordt aangepakt. Het stadsdeel heeft voor de besteding van subsidiegelden voor bloksgewijze beveiliging de stichting Op Slot opgericht, die in de loop van het OSV-project (oktober 1996) gestart is met een project 'blokbeveiliging'. Dit project heeft tot doel inbraak-preventieve maatregelen te treffen aan blokken woningen in het stadsdeel Oud-West en de leefomgeving rond deze blokken te verbeteren. In dit project wordt gefaseerd gewerkt, dat wil zeggen dat de woonblokken één voor één worden aangepakt.

Voor het lampen/strippenproject van OSV betekent dit dat in buurten waar het blokbeveiligingsproject loopt, wordt samengewerkt met de Stichting Op Slot. In de overige woonblokken geldt de procedure zoals in de folder beschreven (via de buurtconciërges).

De verbeteringen die in het kader van het BEL-project worden aangebracht, worden voor een deel met subsidie gefinancierd en moeten voor een deel door woning-eigenaren worden betaald. Dit brengt het risico met zich mee dat als een eigenaar niet mee wil werken, de bewoners een hoger inbraak-risico gaan lopen. Om dit te ondervangen heeft de coördinator van het OSV-project het verzoek gedaan om deze oudere bewoners de mogelijkheid te geven lampen en/of strippen te laten aanbrengen op kosten van het BEL-project. Tot op heden is nog niet op dit verzoek gereageerd.

Lessen

Uit de activiteiten die vanaf begin 1996 zijn ondernomen, kunnen de volgende lessen worden getrokken.

- Bepaalde succesvolle activiteiten die in het kader van het project OSV zijn ontwikkeld, zijn al ruim voor de beëindiging van het project tot structurele activiteiten uitgegroeid. Het betreft de buurtschouwen en de cursus "opkomen voor jezelf".
- Soms worden activiteiten ondernomen, die in eerste instantie overlappen met activiteiten die reeds door andere organisaties worden uitgevoerd. Het verdient dus aanbeveling dat bij de start van elke nieuwe activiteit wordt nagegaan wat er op dit gebied al gebeurt en hoe daarbij kan worden aangesloten.
- Het blijkt niet mogelijk om alleen op basis van het thema veiligheid tot netwerken van ouderen te komen. Een veel betere methode is om ouderen rond gezellige activiteiten bij elkaar te brengen en daar vervolgens - als het netwerk enige omvang en stabiliteit heeft gekregen - veiligheidsthema's in te brengen.
- Het blijkt (in Oud-West) veel moeite te kosten om ouderen actief bij deze activiteiten te betrekken; de respons op algemene mailingen en artikelen in huis-aan-huisbladen blijkt steeds erg laag te zijn, niet alleen voor veiligheidsactiviteiten, maar ook voor 'vrolijke' activiteiten. De persoonlijke benadering (die via bestaande netwerken zal moeten verlopen) blijkt de hoogste respons te geven. Daarnaast is de concreetheid van de activiteit een belangrijke factor. Hoe concreter, des te hoger de kans op respons.
- Binnen het projectonderdeel Ouderen Samen Actief, welke specifiek op netwerkvorming gericht is, nemen ouderen regelmatig deel aan georganiseerde activiteiten. Toch leidt dit maar moeizaam tot eigen initiatieven. De passieve houding van ouderen in dit project blijkt moeilijk te doorbreken. Belemmerende factoren bij het ontstaan van netwerken zijn zeer divers. Enkele projectgroepleden gaven aan dat een deel van de ouderen minder flexibel met medemensen omgaat. Sommige ouderen blijken bovendien meer op het vinden van een partner gericht zijn dan op het sluiten van nieuwe vriendschappen.
- De deskundigheidsbevordering en netwerkvorming van professionals, zoals in dit project vorm gegeven, blijkt duidelijk te voorzien in een behoefte.
- Mede door de snelle doorstroming van personeel is de bekendheid met activiteiten op het gebied van ouderen en veiligheid bij het wijkteam van de politie beperkt. Bij de interne communicatie dient hier meer aandacht voor te zijn.
- Bij veiligheid voor ouderen is het nodig om ook aandacht te schenken aan extra kwetsbare groepen, zoals minder validen en slechtzienden.

4 Effecten

Door middel van interviews met 30 ouderen is getracht vast te stellen welke effecten het project gehad heeft op de veiligheidsbeleving van ouderen en welke factoren belemmerend en bevorderend hebben gewerkt op deelname aan het project. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van dit onderzoek weergegeven.

- Er is nagegaan of er in algemene zin verband bestaat tussen de mate waarin ouderen actief zijn in de buurt en veiligheidsbeleving.
Aan ouderen die de afgelopen twee jaar minder actief zijn geworden, is gevraagd of zij zich hierdoor onveilig in de buurt voelen. Dit bleek bij alle ouderen het geval te zijn. Tevens is hen gevraagd of het meedoen aan activiteiten een manier zou zijn om meer mensen in de buurt te leren kennen. Het kennen van mensen in de buurt kan namelijk een positief effect op het gevoel van veiligheid hebben. Op deze vraag antwoordde ook alle ouderen bevestigend. Een aantal gaf echter wel de kanttekening dat zij desondanks geen behoefte hebben aan activiteit of sociale contacten.
Aan ouderen die in de laatste twee jaar juist actiever zijn geworden is gevraagd of zij daardoor meer mensen in de buurt kennen en of zij zich daardoor veiliger in de buurt zijn gaan voelen. Bij deze groep ouderen waren de meningen verdeeld. Ongeveer de helft van de ouderen voelt zich door de toegenomen activiteiten veiliger. Voor de andere helft is er geen sprake van verandering in het gevoel van veiligheid. Dezelfde verdeeldheid bestaat omtrent het leren kennen van mensen in de buurt. De helft van de ouderen gaf aan dat zij door de deelname aan activiteiten meer mensen in de buurt kennen. Bij de andere helft was dit niet het geval.
Hoewel het aantal geïnterviewde ouderen niet groot is, kan op grond van deze resultaten worden geconcludeerd dat er een duidelijke samenhang bestaat tussen actief zijn in de buurt en het zich veilig voelen.
- Verder is opmerkelijk dat het niet zo belangrijk is voor het veiligheidseffect of de activiteiten nu wel of niet specifiek op veiligheid gericht zijn. Het OSV project, en de activiteiten die daarin zijn aangeboden, zijn op te vatten als één van de bouwstenen van het totale buurtgebonden activiteitenpakket. Juist van (toegenomen) *sociale contacten* gaat een positief veiligheidseffect uit. Bij deelname aan activiteiten leert men nieuwe mensen kennen in de buurt en soms blijven de contacten bestaan na en buiten de activiteit.
Ouderen kunnen ook zelf, dus buiten het georganiseerde buurtaanbod om, werken aan het opbouwen en onderhouden van contacten. Dit heeft hetzelfde effect als de contacten die door het buurtgebonden activiteitenaanbod ontstaan.
- Voor ouderen die in de tijd dat zij nog samen waren met hun partner nog niet aan buurtgebonden activiteiten meededen geldt, dat het verlies van hun partner het moment kan vormen om dit alsnog te doen. Uit het onderzoek blijkt, dat sommige ouderen direct na het verlies van hun partner actiever worden in de buurt. Andere ouderen zijn in een dergelijke situatie terughoudender. Toch hebben ook deze ouderen na verloop van tijd behoefte aan meer contacten in de buurt.
In die behoefte kan een buurtgebonden aanbod van (veiligheids)activiteiten voorzien. Er blijken echter belemmeringen te bestaan, die verhinderen dat een dergelijk aanbod door alle ouderen, die daar baat bij zouden hebben, ook werkelijk wordt benut.

Uit het onderzoek zijn de volgende belemmeringen naar voren gekomen:

- Gezondheid laat het niet toe (veelal problemen met lopen, bijvoorbeeld doordat men Bij veiligheid voor ouderen is het nodig om ook aandacht te schenken aan extra kwetsbare groepen, zoals minder validen en slechtzienden aan een rolstoel gekluisterd is).
- Wil niet alléén naar activiteiten en kent niemand om dingen samen mee te doen.
- Depressieve klachten, straatfobie.
- Geen behoefte, huismus-type.
- Heeft zieke/demente partner te verzorgen. activiteiten geïnteresseerd.
- Wil uitsluitend met kinderen/kleinkinderen dingen doen.

In het laatste hoofdstuk wordt besproken op welke wijze op deze belemmeringen in kan worden gespeeld. Ook zijn er enkele ouderen geïnterviewd die vanwege een kosmopolitische levensstijl geen behoefte hebben aan buurtgebonden activiteiten.

Voorts heeft het onderzoek het profiel opgeleverd van de ouderen die het meest vatbaar zijn voor buurtgebonden activiteiten:

- sinds niet al te lange tijd alleenstaand;
- nog redelijk mobiel en gezond;
- georiënteerd op de buurt;
- georiënteerd op activiteiten buiten de deur (geen typische huismus);
- open staan voor contacten buiten de eigen familiekring.

Een extra impuls (maar geen voorwaarde) vormt nog: korte woontijd in de buurt, dat wil zeggen men is onlangs verhuisd vanuit een andere buurt of gemeente. Ouderen laten zich het best mondeling en persoonlijk benaderen. Bekendheid geven aan activiteiten is één, ouderen bewegen er ook aan deel te nemen is een veel moeilijker en bewerklijker stap. Veel mensen die het aanbod perfect kenden deden toch nergens aan mee.

Met het geschetste profiel is het mogelijk om activiteiten (nog) beter op ouderen toe te snijden en om een voorselectie te maken van ouderen die, nadat het aanbod via schriftelijke kanalen bekend is gemaakt, benaderd kunnen worden om ze voor deelname te werven.

Daartoe kunnen mensen thuis worden gebeld, maar ook een bezoek aan activiteiten waar ouderen aan deelnemen (en waar deze bewegen worden aan nog andere activiteiten mee te doen) kan effectief zijn. "Van het een komt het ander".

In het laatste hoofdstuk worden hiertoe aanbevelingen gedaan.

5 Overdracht van activiteiten en afsluiting

'Oud en Samen Veilig' zal als apart project per 1 februari 1998 worden beëindigd. De activiteiten die binnen het project ontwikkeld zijn zullen echter waar mogelijk worden ondergebracht binnen het reguliere werk van instellingen, organisaties van ouderen en politie in het stadsdeel. De coördinator OSV heeft aan die inbedding het laatste half jaar reeds hard getrokken. Zij heeft een notitie opgesteld waarin wordt aangegeven welke activiteiten bij welke organisaties kunnen worden ondergebracht en welke aandachtspunten bij overdracht en verdere uitvoering van activiteiten belangrijk zijn. Hieronder worden op grond van deze notitie en het onderzoek per activiteit aangegeven op welke wijze de inbedding van het project binnen het reguliere werk van de verschillende organisaties is gerealiseerd. Tevens wordt aangegeven welke functie de afsluitende activiteiten (die eind 1997/begin 1998 worden uitgevoerd) in het kader van de overdracht vervullen. Vervolgens worden enkele suggesties voor nieuwe activiteiten gedaan. Tenslotte wordt aangegeven met welke inhoudelijke en organisatorische aspecten bij de voortzetting van activiteiten rekening moet worden gehouden.

Publiciteit/voorlichting

In het kader van de afsluiting van het project worden twee activiteiten, met een duidelijk publicitair karakter ondernomen:

In de eerste plaats is een nieuwjaarskaart gemaakt met belangrijke telefoonnummers van organisaties die op het gebied van leefbaarheid en veiligheid een belangrijke functie vervullen. Deze kaart wordt samen met een brief over het vervolg van project-activiteiten bezorgd bij alle ouderen in Oud-West. In de tweede plaats is een kleine portefeuille gemaakt waarin giro- en bankpasjes, een tramkaart en wat kleingeld kunnen worden opgeborgen. Onder meer uit informatie van de politie blijkt dat het een risico met zich meebrengt als de pinpas opgeborgen wordt bij de huishoudportemonnee, bijvoorbeeld tijdens het pinnen bij betaalautomaten. Het gebruik van de kleine portefeuille biedt de mogelijkheid om de pinpas gescheiden op te bergen in situaties waarin dit nodig is. Ook deze portefeuille wordt (gratis) onder alle oudere bewoners van Oud-West verspreid.

Door deze activiteiten wordt er voor gezorgd dat de bekendheid met projectactiviteiten en de aandacht voor veiligheid bij de afsluiting van het project groot is. Door met name het ouderenwerk (servicepunten) en de politie moet er voor gezorgd worden dat ook na beëindiging van het project het onderwerp ouderen en veiligheid in de belangstelling blijft staan. Daarbij gaat het om drie vormen van voorlichting:

- Bij individuele voorlichting tijdens gesprekken en huisbezoeken kan gebruik worden gemaakt van de map "Oké oma, laten we er samen tegenaan gaan" die door de projectcoördinator is samengesteld. Deze map moet wel regelmatig up-to-date worden gehouden.
- Met het oog op continuering van netwerkvorming is het voorts van belang dat periodieke groepsbijeenkomsten worden georganiseerd (zie voor inhoudelijke uitwerking onder nieuwe activiteiten).
- Tenslotte is van belang dat via artikelen in bladen die in Oud-West verspreid worden aandacht aan het thema ouderen en veiligheid geschonken blijft worden.

Buurtschouwen

Door het stadsdeel is het buurtschouwen als taak bij het Sociaal Beheer Team (SBT) neergelegd. Het betrekken van ouderen bij de schouwrondes blijft een aandachtspunt voor de servicepunten. Met ingang van 1997 vinden jaarlijks per buurt twee schouwrondes plaats.

Cursussen Zelfverdediging en Opkomen voor jezelf

De cursus *zelfverdediging* zal niet als zelfstandige activiteit worden voortgezet omdat de belangstelling van ouderen daar te gering voor is. Omdat ook hier blijkt dat een te specifieke gerichtheid op het thema veiligheid voor veel ouderen niet aantrekkelijk is, verdient het aanbeveling om er voor te zorgen dat het aspect zelfverdediging wordt ondergebracht in het programma Meer Bewegen voor Ouderen, dat wordt georganiseerd door het Amsterdams Kruiswerk.

De cursus *Opkomen voor jezelf* is in de loop van het project door het RIAGG/afdeling Preventie bijgesteld en het RIAGG is verantwoordelijk voor de verdere uitvoering van deze cursus. Er wordt naar gestreefd begin 1998 een volgende cursus te organiseren.

Ouderen Samen Actief

Het is nog niet duidelijk welke organisatie in Oud-West deze activiteit kan overnemen. Aangezien tijdens het project gebleken is dat projectonderdelen die buurtgebonden activiteiten van ouderen stimuleren een positief effect heeft op het gevoel van veiligheid, zou het zeer betreurenswaardig zijn als het onderdeel Ouderen Samen Actief niet wordt voortgezet.

Aangezien Ouderen Samen Actief zich op geheel Oud-West richt, ligt het voor de hand om deze activiteit onder te brengen bij het sociaal cultureel werk. Per 1 november 1997 is het sociaal-cultureel werk voor ouderen ondergebracht bij de servicepunten. Wellicht is het mogelijk dat elementen uit het project Ouderen Samen Actief kunnen worden meegenomen in de activiteiten van degene die binnen de servicepunten het sociaal-cultureel werk uitvoert.

Lampen en strippenproject

Dit onderdeel wordt voortgezet als een samenwerkingsverband van de servicepunten en de buurtconciërges. De servicepunten zijn verantwoordelijk voor de coördinatie van activiteiten en de buurtconciërges voor de uitvoering.

Bij de voortzetting van deze activiteit verdient het overweging om een bloksgewijze aanpak te volgen. Dit kan worden uitgetoetst in de Da Costabuurt, waar alle diepe portieken in kaart zijn gebracht. Voorts is van belang dat samenwerking wordt gezocht met politie en Sociaal Beheer Team (SBT).

Deskundigheidsbevordering

In het kader van de afsluiting van het project wordt begin 1998 een workshop voor beroepskrachten uit Oud-West en andere stadsdelen georganiseerd, waarin de belangrijkste ervaringen en resultaten van het OSV-project worden gepresenteerd. Zo wordt onder meer aandacht geschonken aan de cursus "Opkomen voor jezelf". Er zal worden nagegaan hoe deze cursus overgedragen kan worden naar andere professionals. Tevens zal op deze middag het eindrapport "Vooral doorgaan" worden aangeboden.

Nieuwe activiteiten

Er bestaan plannen om bij de sector ouderenwerk van de Stichting Welzijn Oud-West een *thuisadministrateur* aan te stellen. Deze thuisadministrateur kan ouderen ondersteunen bij administratieve zaken, die bijvoorbeeld betrekking hebben op huurverhoging en subsidie.

Voorts kan vanuit het sociaal cultureel werk een aantal themabijeenkomsten worden georganiseerd, die betrekking hebben op een breed scala van vragen waar ouderen mee worden geconfronteerd.

Mogelijke onderwerpen zijn: regelen van administratieve zaken, veiligheid op straat en regelen van nalatenschap en euthanasie.

Organisatorische en inhoudelijke aspecten

Bij de voortzetting van projectactiviteiten en bij de ontwikkeling van nieuwe activiteiten dient rekening te worden gehouden met de volgende organisatorische en inhoudelijke aspecten.

- Er moet een trekker zijn (partij die zich verantwoordelijk voelt voor het aan het werk houden van andere partijen die een toezegging hebben gedaan om bij te dragen aan het activiteitenpakket en de werving van ouderen daarvoor). Beleidsmatig ligt de taak bij het hoofd van de servicepunten, qua uitvoering ligt het bij de respectievelijke trekkers van de servicepunten. De servicepunten voor ouderen hebben een groot aantal contacten met buurtbewoners. Aanpak en werkwijze van deze laagdrempelige buurtgerichte voorzieningen zijn zeer geschikt om ouderen actief te betrekken bij allerlei activiteiten.
- Ouderen voor activiteiten werven door middel van een persoonlijke benadering (door persoonlijke ontmoeting of telefonisch). Hierbij kunnen ook enthousiaste ouderen zelf een rol spelen. Deze kunnen worden aangemoedigd een minder actieve oudere in hun buurt te bezoeken en te werven voor een activiteit. Die ouderen weten dan dat zij tenminste één bekende zullen aantreffen bij de activiteit en dat verlaagt de drempel tot deelname.
- Bij de werving van ouderen bijzondere aandacht besteden aan ouderen uit een eenpersoonshuishouden.
- Schriftelijk materiaal bij de werving als ondersteuning gebruiken.
- Professionals die gesprekken hebben met ouderen (bijvoorbeeld buurtconciërges, wijkverpleging, thuishulp) deskundig maken zodat zijn signalen van problemen die ouderen ondervinden met de veiligheid kunnen herkennen en aan de juiste instanties doorspelen.
- Veiligheid inhoudelijk inbedden in andere thema's, dat wil zeggen niet te zeer als apart thema benadrukken.
- Vervoer organiseren voor ouderen met loopproblemen/rolstoel of in het algemeen bij duisternis.
- Bekijken of er een activiteit toegevoegd kan worden met een extra lage drempel, bijvoorbeeld praatgroep die bij de ouderen thuis wordt gehouden.
- Bij het vermoeden dat depressieve klachten een voorname drempel vormen voor het deelnemen aan activiteiten trachten de ouderen in contact te brengen met het aanbod dat bestaat voor het verhelpen van klachten van deze aard.
- Ouderen deel laten uitmaken van de organisatie.

6 Conclusies en Aanbevelingen

Conclusies

Het project Oud en Samen Veilig heeft aangetoond dat het mogelijk is om via een breed scala van activiteiten de veiligheid van ouderen te vergroten en te bevorderen dat ouderen zich veiliger gaan voelen. Daarbij is goede samenwerking tussen relevante organisaties en verschillende werksoorten, zoals het ouderenwerk, sociaal cultureel werk, RIAGG (afdeling preventie), opbouwwerk, buurtbeheer (Sociaal Beheer Team) en de politie een noodzakelijke voorwaarde.

Voor het bevorderen van het veiligheidsgevoel is het essentieel dat ouderen actief zijn en participeren in netwerken. De effectmeting van het project geeft aan dat het daarbij niet uit maakt of veiligheid al dan niet als thema binnen zo'n netwerk aan de orde wordt gesteld.

Tevens kan worden geconstateerd dat netwerkvorming van ouderen een proces van lange adem is, waarbij het thema veiligheid een te beperkte invalshoek vormt. Er kan beter gekozen worden voor een strategie waarbij ouderen rond gezellige thema's bij elkaar worden gebracht en vervolgens veiligheids-thema's in te brengen.

Bovendien blijken persoonlijke contacten die gelegd werden door de projectcoördinator, de medewerkers van de servicepunten, organisaties van ouderen en individuele ouderen noodzakelijk te zijn om ouderen bij activiteiten te betrekken.

Aanbevelingen

Eén van de subsidievoorwaarden voor het project OSV was dat het een rapportage zou opleveren waar de lessen in beschreven staan die uit het project getrokken kunnen worden ten behoeve van het opzetten van veiligheidsactiviteiten en -projecten in andere stadsdelen en eventueel ook buiten Amsterdam. Daartoe strekken de volgende aanbevelingen.

Inhoudelijk

- Kies concrete activiteiten die gezellig zijn, direct een zichtbaar resultaat opleveren en de betrokkenheid van ouderen bij de buurt vergroten.
- Presenteer activiteiten met veiligheid als thema niet als apart pakket, maar integreer deze met het totale activiteitenaanbod voor ouderen.
- Presenteer activiteiten met bestrijding van eenzaamheid/isolatie niet als zodanig, laat de sociale contacten als bijproduct van een neutrale (groeps)activiteit ontstaan.
- Bouw in alle activiteiten, hoe serieus het onderwerp ook is, ook gezelligheid in.

Organisatorisch

- Werving van ouderen dient zoveel mogelijk via persoonlijke contacten te geschieden; schriftelijk materiaal kan hierbij als ondersteuning dienen.
- Houd de activiteiten op een centraal punt in de buurt, dat lopend goed bereikbaar is.
- Bekijk of sommige activiteiten bij ouderen thuis kunnen plaatsvinden (minder mobiele mensen hoeven dan niet buiten de boot te vallen).
- Kies de middag als tijdstip, zeker niet de avond.
- Organiseer vervoer voor minder mobiele ouderen/rolstoelgebruikers.

In Oud West is het buurtgebonden aanbod van (veiligheids-)activiteiten op kleine schaal georganiseerd. Dit heeft vele voordelen. In andere stadsdelen is veelal echter juist een centralisatie gaande van het ouderenwerk, en vormen reorganisaties eerder een bedreiging dan een kans voor het realiseren van een kleinschalig, herkenbaar en laagdrempelig inlooppunt waar informatievoorziening, activiteiten en gezelligheid in elkaar geschoven zijn. De activiteiten zijn neutraal, je hoeft je niet aan te

sluiten bij een club met een specifieke ideologie of cultuur. Bovendien kun je ook individueel worden geholpen, de activiteiten zijn veelal buurtgebonden.

In stadsdelen waar het ouderenwerk gedecentraliseerd wordt, is de coördinator verantwoordelijk voor de het aanbod van het buurtgebonden activiteitenpakket voor ouderen. Vanuit het ouderenwerk wordt gezorgd dat er afspraken komen met andere partijen die een aandeel in het activiteitenpakket kunnen leveren (buurthuizen, opbouwwerk, politie) en wordt de vinger aan de pols gehouden of deze afspraken in de praktijk worden nagekomen.

Het ouderenwerk wordt door de gemeente (stadsdeel) gefinancierd. De gemeente heeft de mogelijkheid de geschetste werkwijze als voorwaarde te verbinden aan de financiering van het ouderenwerk. Op basis van een periodieke zelfrapportage van het ouderenwerk aan de gemeente kan deze dan besluiten tot vervolfinanciering.

In stadsdelen waar de (re)organisatie géén aanknopingspunten biedt voor de realisatie van een buurtgebonden pakket van (veiligheids)activiteiten aan ouderen, biedt mogelijk het initiatief van de regionale politie om in samenwerking met thuiszorg-organisaties te komen tot de oprichting van 200 'veiligheidssteunpunten' verspreid over alle buurten in de stad, een bruikbaar aanknopingspunt. Die 'veiligheidssteunpunten' zijn niet gebonden aan het ouderenwerk, per buurt kan een pragmatische afweging gemaakt worden welke locatie er het meest voor in aanmerking komt. Voor de hand liggende mogelijkheden zijn: een wijkbureau van de politie, een buurthuis waar veel ouderen komen, een werkruimte van een buurtconciërge. Maar soms zal men voor een minder voor de hand liggende mogelijkheid (moeten) kiezen, bijvoorbeeld de balie van een verzorgingshuis of het kantoor van een woningbouwvereniging. Het is van belang dat de oprichting van deze steunpunten publicitaire aandacht zullen genieten en dat centraal een adressenbestand van steunpunten wordt bijgehouden.

Project Oud en Samen Veilig

Projectleider

Neeltje de Kler, Stichting Welzijn Oud-West

Projectgroep

Jeanne Bussink, Ouderen Advies Raad

Marisa Fabries, Wijkopbouworgaan Oud-West

Ines van Rooijen, RIAGG afdeling Preventie

Hero Brinkman, Politie Amsterdam/Amstelland wijkteam Oud-West

Karel Galenkamp, Politie Amsterdam/Amstelland

Ko Homma, buurtbewoner

Productie

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, Amsterdam (DSP)

Tekst

A.G. van Dijk (DSP)

H.J. Korthals Altes (DSP)

Vormgeving

Supervisie: Roel Heerema, BNO (DSP)

Uitvoering: Nancy Koot, De Appelbloesem Pers

Fotografie

Jan Willem Dingemanse

Neeltje de Kler

Odillon Busman

Druk en afwerking

De Appelbloesem Pers, Amsterdam

Oplage

750 exemplaren